

2. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 р., № 2982-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.search.ligazakon.ua>.
3. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року від 15 вересня 2007 р., № 1158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.search.ligazakon.ua>.
4. Звіт про результати аудиту виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року – Київ: Рахункова палата України, 2013.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ УРБАНІЗАЦІЇ У СВІТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Назарова О.Ю., к.е.н., доц., Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна*

Найважливіші проблеми світового масштабу в галузі демографії мають негативні тривалі наслідки: демографічний вибух та неконтрольована урбанізація у країнах, що розвиваються, демографічна криза та криза великих міст у розвинутих країнах, стихійна міграція, особливо зовнішня, яка ускладнює політичні відносини між країнами.

Для процесу урбанізації характерна концентрація населення в більших і надвеликих містах. Саме ріст більших міст (з населенням понад 100 тис. чоловік), пов'язані з ними нові форми розселення й поширення міського способу життя найбільше яскраво відображають процес урбанізації. Частка більших міст у всьому населенні миру збільшилася за сто із зайвим років (з 1860 р.) з 1,7 до 20%. В 1700 р. у світі було 31 місто з населенням понад 100 тис. чоловік, в 1800 р. - 65, в 1900 р. - 360, в 80-х роках - більше 2000. Не менш примітний розвиток найбільших міст - «мільйонерів». Якщо в 1800 р. було тільки одне місто із числом жителів більше 1 млн., то в 80-х роках таких міст налічувалося більше 200.

У найближчі десятиліття чисельність світового населення в значній мірі буде залежати від темпів його росту в міських районах країн, що розвиваються. Як очікується, в період 2010-2025 років міське населення світу збільшиться на 1,3 млрд. чоловік. За прогнозами, на Китай (приріст 261 млн. чоловік) і Індії (приріст 197 млн. чоловік) буде припадати 36% такого загальносвітового збільшення. Частка наступних дев'яти країн, за прогнозами, в прирості міського населення складе 29%, а в абсолютному виразі - від 20 до 62 млн. осіб: Нігерія і Демократична Республіка Конго в Африці; Бангладеш, Індонезія, Пакистан і Філіппіни в Азії; Бразилія і Мексика в Латинській Америці, а також США. Серед них найвищі темпи приросту міського населення будуть зафіксовані в Африці та Азії, де вони перевищать 2% або навіть 3% на рік. А в період 2025-2050 років міське населення світу збільшиться ще на 1,8 млрд. чоловік, причому основний приріст буде припадати на Індію (377 млн. чоловік) і, меншою мірою, на Китай (205 млн. чоловік). У 2050 році міське населення Китаю буде як і раніше найчисленнішим (близько 1 млрд. чоловік), потім буде слідувати Індія (0,9 млрд. чоловік). Слід зазначити, що в окремих розвинутих країнах чисельність міського населення, навпаки, скоротиться, наприклад, Росія і Україна, де відбувається так званий «природний спад населення».

Міське населення в значній мірі сконцентровано в обмеженому числі країн. У 2010 році три чверті з 3,3 млрд. городян на Землі проживало в 25 країнах, міське населення яких становило від 29 млн. людей у Південній Африці до 561 млн. чоловік в Китаї. Перша трійка країн з найбільшою кількістю міських жителів: Китай, Індія і Сполучені Штати Америки. Нині у цих державах проживає 35% міського населення світу. У списку 25 країн знаходяться також Росія і Україна. Вони займають в ньому відповідно - 6 і 24 місця.

Більшість з 25 країн з найбільш численним міським населенням відрізняється високим рівнем урбанізації, однак у 7 з них показники урбанізації складають від 26% до трохи більше 50%, при цьому до них відносяться деякі з найбільш населених країн світу: Бангладеш (26,6%) , Індія (29,2%), Пакистан (35,7%), Китай (42,2%), Єгипет (42,6%), Нігерія (47,6%) та Індонезія (50,4%). До найбільш урбанізованим країнам списку належать: Аргентина (91,8%), Великобританія (89,9%), Бразилія (85,2%), США (81,4%) і Південна Корея (81,3%). Для порівняння: у Росії рівень урбанізації становить 72,8%, а в Україні - 67,9%.

Нинішні міські жителі, яких налічується 3,4 млрд. людей, вкрай нерівномірно розподіляються по містах різних розмірів. Як правило, при обговоренні питань урбанізації основна увага приділяється найбільшим містам, населення яких може перевищувати населення багатьох країн світу. Цілком природно, що такі міста або міські агломерації знаходяться в країнах з великою чисельністю населення. У 2010 році 19 міських агломерацій були віднесені до категорії мегаполісів, тобто міських утворень, в яких проживає щонайменше 10 млн. чоловік.

У найбільш населеному з них - Токіо - зараз налічується майже 36 млн. мешканців, однак ця міська агломерація об'єднує всі заселені райони суцільної забудови Токіо-Те, і такі ж райони 87 навколишніх Токіо великих і малих міст, включаючи Йокогаму, Кавасакі та Чібу, які самі по собі є великими містами. Крім Токіо, в Азії є ще 10 мегаполісів: Осака-Кобе - теж у Японії; Мумбаї (Бомбей), Колката (Калькутта) і Делі - в Індії; Пекін і Шанхай - в Китаї; Дакка - в Бангладеш; Карачі - в Пакистані; Маніла - на Філіппінах; Стамбул - у Туреччині. У Латинській Америці мегаполісів налічується 4: Мехіко - в Мексиці; Сан-Паулу і Ріо-де-Жанейро - в Бразилії; Буенос-Айрес - в Аргентині. У Північній Америці мегаполісів всього 2: агломерації Нью-Йорк - Ньюарк і Лос-Анджелес - Лонг-Біч - Санта-Ана в США. В Європі тільки один мегаполіс: Москва в Росії. В Африці також один: Каїр в Єгипті. З цих 19 мегаполісів 11 є столицями своїх країн.

Примітно, що до 2025 року число мегаполісів збільшиться на 8 і досягне вже 27. В Азії їх стане на п'ять більше, в Африці - на два і в Європі - на один. Незважаючи на динамізм мегаполісів, на них припадає і буде припадати невелика, хоча й помітно зросла частка міського населення світу: 8% в 2005 році і 10% в 2025 році. У наступну категорію великих міст з населенням від 5 млн. чоловік до трохи менше 10 млн. чоловік у 2005 році входив 31 місто. Очікується, що до 2025 року їх число досягне 48. Проте і в 2005 році, і в 2025 році їх частка в міському населенні світу становила і становитиме лише 7%. Три чверті цих майбутніх мегаполісів знаходиться в країнах, що розвиваються.

На всі розглянуті вище категорії міст припадає 48% міського населення світу, а це означає, що в малих містах проживає понад половини всього міського населення.

Департаментом ООН по економічним і соціальним питанням (The United Nations Department of Economic and Social Affairs) станом на 2011 рік був опублікован рейтинг стран світу за рівнем урбанізації (див. рис.).

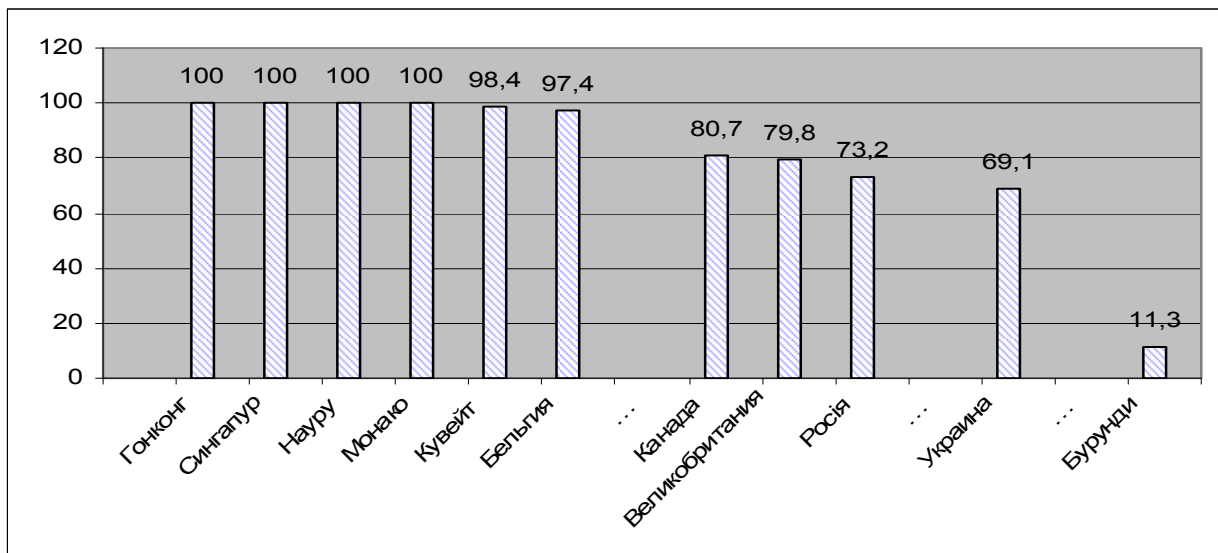

Рис. Рейтинг стран світу за рівнем урбанізації (частка міського населення в загальній чисельності населення країн і території світу, %)

Джерело: [5]

Список літератури:

1. Бреева Е.Б. Основы демографии: Учебное пособие / Е.Б. Бреева // М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2008. - 352с.
2. Доклад Комиссии ООН по народонаселению и развитию: «Распределение населения, урбанизация, внутренняя миграция и развитие» 7-11 квітня 2008р. 41 с.
3. Стеценко С.Г. Демографічна статистика: Підручник / С.Г. Стеценко //К.: Вища школа, 2005. – 415с.
4. Тарлецкая Л.В. Международная демографическая статистика: оценки и прогнозы ООН / Л.В. Тарлецкая // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. - №3, с. 32-39.
5. Рейтинг урбанизации стран мира — информация об исследовании [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. - Режим доступа: URL: <http://gtmarket.ru/ratings/urbanization-index/info>